

Sotsiaalkaitseministri käskkirjaga kinnitatavate toetuse andmise tingimuste „Mitmekülgse abivajadusega lastele teenuste väljatöötamine ja arendamine“ eelnõu seletuskiri

I Sissejuhatus

Toetuse andmise tingimustega toetatakse mitmekülgse abivajadusega lastele ja nende peredele suunatud tugisüsteemi, selle osaks olevate meetmete ja teenuste arendamist ning kättesaadavust. Tegevuste tulemusel paraneb mitmekülgse abivajadusega laste toimetulek ja neile suunatud teenuste kättesaadavus, teenuseosutajate oskused ja teadmised ning väheneb lapsevanemate hoolduskoormus. Samuti aitavad tegevused kaasa töö- ja pereelu ühildamisele.

TAT tegevuste elluvijaks on Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakond (edaspidi elluviija) ning partneriks Sotsiaalkindlustusamet (edaspidi SKA).

Tegevused viiakse ellu ajavahemikul 01.01.2024–31.12.2027.

Meetmete nimekirja 21.4.9.3 „Lastele ja peredele suunatud teenused on kvaliteetsed ja vastavad perede vajadustele“ meetme eelarve on 6 428 571 eurot, sh Euroopa Sotsiaalfond+ (edaspidi ESF+) 4 500 000 eurot, millele lisandub riiklik kaasfinantseering 1 928 571 eurot, mis vastab käesoleva käskkirjaga kinnitatavate toetuse andmise tingimuste (edaspidi TAT) eelarvele.

Käskkirja eelnõu on koostanud Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakonna nõunik Marge Hindriks (tel 5915 8158, marge.hindriks@sm.ee) ning nutika arengu toetamise osakonna peaspetsialist Ingrid Mangulson (teenistusest lahkunud) ja peaspetsialist Jüri Lössenko (tel 5913 7882, jyri.lossenko@sm.ee). Juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Piret Eelmets (tel 626 9128, piret.eelmets@sm.ee).

TAT on seotud Sotsiaalministeeriumis ettevalmistamisel olevate rehabilitatsiooniteenuse korralduse muudatustega. Rehabilitatsiooniteenuse muudatuste eesmärk on pakkuda inimestele nende vajadustest lähtuvaid sekkumisi ning vähendada valdkondadevahelist (sotsiaal, haridus ja tervis) dubleerimist teenuste pakkumisel. TAT toetab vajaduspõhiste sekkumiste väljatöötamist.

Eelnõu on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses, täpsem analüüs andmekaitse osas on toodud seletuskirja IV punktis „Mõjud“.

II Eelnõu sisu

ESF+ vahendite kasutamisel perioodil 2021–2027 Eestis on aluseks perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (ÜSS2021_2027) § 1 lõike 1 punktis 1 nimetatud „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027“ (edaspidi *rakenduskava*).

ÜSS2021_2027 § 4 lõikes 3 nimetatud meetmete nimekirja kohaselt on ESF+ist rahastatava meetme 21.4.9.3 „Lastele ja peredele suunatud teenused on kvaliteetsed ja vastavad perede vajadustele“ (edaspidi *meede*) rakendusasutuseks (edaspidi RA) Sotsiaalministeerium ja rakendusüksuseks Riigi Tugiteenuste Keskus (edaspidi RÜ).

Vastavalt ÜSS2021_2027 § 10 lõikele 2 ja kooskõlas lõikega 4 võib RA rakenduskavas ja meetmete nimekirjas märgitud eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks koostada meetme rakendamiseks TAT ning määrata selle elluviija. TAT sisaldab eesmärkide ja tegevuste kirjeldust, eelarvet, toetatavate tegevuste sihtrühma, tulemusi, seoseid Eesti 2035 sihtide ja arengukava eesmärkidega ning rakendamise tingimusi.

TAT sisaldab 11 punkti:

1. punkt „Reguleerimisala ja seosed Eesti riigi eesmärkidega“;

2. punkt „Toetatavad tegevused“;
3. punkt „Näitajad“;
4. punkt „Tegevuste eelarve“;
5. punkt „Kulude abikõlblikkus“;
6. punkt „Toetuse maksmise tingimused ja kord“;
7. punkt „Elluviija ja partneri kohustused“;
8. punkt „Aruandlus“;
9. punkt „TAT muutmine“;
10. punkt „Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord“;
11. punkt „Vaiete lahendamine“.

Punkt 1. „Reguleerimisala ja seosed Eesti riigi eesmärkidega“

Punktis 1 sätestatakse meetme reguleerimisala, TAT eesmärgid ja seosed „Eesti 2035“¹ sihtidega.

TAT-ga reguleeritakse Eesti riigi 2024.–2027. aasta eelarvestrateegia heaolu tulemusvaldkonna Laste ja perede programmi meetme „Lastele ja peredele suunatud teenused on kvaliteetsed ja vastavad perede vajadustele“ tegevuse „Laste ja perede ning ohvriabi valdkonna arendamine“ elluviimist.

„Eesti 2035“ on eesmärgiks hooliv ühiskond. Siin on igaühel võimalus eneseteostuseks terve elukaare ulatuses ning tagatud on selleks vajalik tugivõrk. Töö-, pere- ja eraelu ühitamine on toetatud, ühiskondlikesse ja kultuurilistesse tegevustesse panustab igaüks sõltumata east ning inimeste heaolu on paranenud.

Näitajatesse „Ligipääsetavuse näitaja“, „Soolise võrdõiguslikkuse indeks“ ja „Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“ panustatakse TAT tegevuse 2. „Uuenduslike ja integreeritud teenuste arendamine ja pakkumine ning abi korralduse tõhustamine sotsiaalvaldkonnas“ alategevustega 2.1, millega arendatakse välja teenused mitmekülgse abivajadusega lastele ja koolitused nendega tegelevatele spetsialistidele.

TAT ettevalmistamisel ja rakendamisel võetakse arvesse inimeste vajadusi ning tagatakse, et inimese erivajaduse tõttu ei diskrimineerita ühtegi TAT sihtrühma liiget. Nõustamisel, teabepäevadel ja muudel üritustel jäetakse piisavalt aega küsimustele vastamiseks, et aidata osalejatel kinnistada kuuldu nendele sobivas tempos. TAT ettevalmistamisel ja rakendamisel võetakse arvesse inimeste vajadusi ning tagatakse, et inimese soo, vanuse, rahvuse, nahavärvuse, usutunnistuse või veendumuste, vanuse, puude või seksuaalse sättumuse tõttu ei diskrimineerita ühtegi TAT sihtrühma liiget.

TAT vajalikkuse põhjendus

Eestis 2020. aasta seisuga 36 500 abivajavat last ehk 14% kõigist lastest vajavad sotsiaal-, haridus- ja/või tervishoiuvaldkonnast suuremal või vähemal määral lisatuge. Abivajavatele lastele ja nende peredele pakutakse mitmeid teenuseid ja tugimeetmeid, ent abi saamine võib olla keeruline ja aeganõudev ega toeta probleemide ennetamist. Puudus on ka riiklikest juhistest ja standarditest nii üldiseks juhtumitööks kui eri sihtrühmade vajaduspõhiseks abistamiseks. Vähe on spetsiifiliste vajadustega lastele mõeldud kompleksteenuseid ning mitmed teenused on omakorda seotud puude raskusastmega, mis vähendab võimalusi ennetavaks ja kiireks abi pakkumiseks. TAT tegevused panustavad nende probleemide lahendamisesse.

Punkt 2. Toetatavad tegevused

¹ Eesti riigi pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“, <https://www.valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia/arenguvajadused>

Nimetatud punktis kirjeldatakse tegevusi TAT eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks. Tegevuse juures näidatakse sihtrühm, abikõlblikkuse periood, elluviija ja partnerid. TAT tegevust viib ellu Sotsiaalministeerium, partnerina Sotsiaalkindlustusamet. Sotsiaalministeeriumil on poliitikakujundamise roll, mistõttu ei saa olla uute sekkumiste välja töötajaks Sotsiaalkindlustusamet.

Vastavalt rakenduskava DNSH analüüsile ei hõlma meede selget kokkupuudet keskkonnanäesmärkidega. TAT tegevus ei kahjusta oluliselt ühtegi keskkonnanäesmärki ning ei tohiks suurendada negatiivset keskkonnamõju.² Selleks tagatakse, et tegevuse raames korraldatavatel üritustel (nt koolitused) ja teadlikkuse suurendamisel välditakse võimaluse korral trükimaterjalide kasutamist, eelistades digitaalsel kujul materjalide ettevalmistamist ja osalejatele jagamist ning materjale ja vahendeid korduvkasutatakse maksimaalselt (st valitakse pikema elueaga vastupidavamad tooted, mida saab vajaduse korral korduvalt kasutada). Üritusi tuleb planeerida läbimõeldult, et nendel osalemine oleks minimaalse ökoloogilise jalajäljega: võimaluse korral eelistada veebilahendusi, et vältida üleliigset transpordikasutust või tagada transpordi tõhusam planeerimine ja marsruutimine CO₂-heite vähendamiseks. Toitlustuse korraldamisel tuleb vältida toidujäätmete tekkimist (täpsustades osalejate arvu ja toidu valikut) või mõelda läbi kuidas ülejäänud toitu kasutada, pakendamisel ja serveerimisel eelistada biolagunevaid või korduvkasutatavaid nõusid ja pakendeid.

TAT-s nimetatud tegevuse elluviimisel arvestatakse eri soost, vanuses, rahvusest, erineva usulise veendumusega, erivajadusega või seksuaalse sättumusega inimeste vajaduste ja elukogemusega. Rahvuslikust kuuluvusest tuleneva võrdse kohtlemise tagamiseks korraldatakse infoüritusi, koolitusi ja nõustamisteenust vajadusel ka teistes keeltes. Samuti on kõik infoüritused, koolitused ning teised tegevused nii füüsiliselt kui ka digitaalselt ligipääsetavad kõikidele inimestele hoolimata nende erivajadusest. Enne tegevuste toimumist tehakse kindlaks, milliseid lahendusi osalejad vajavad ning nende tagamisel konsulteeritakse vajadusel ligipääsetavuse eksperdiga.

Planeeritud tegevus on kavandatud jätkusuutlikult ja arvestades riigieelarvelisi võimalusi. See tähendab, et uute sekkumiste arendamisel ja nende hilisemal rakendamisel leitakse selleks vahendid olemasolevast eelarvest, vajaduse korral teenuste rahastamise põhimõtteid ümber kujundades või teenuse osutamise korraldust muutes. TAT alusel kavandatud tegevus toetab järgnevatel aastatel elluviidavaid suuri muudatusi rehabilitatsiooni valdkonnas ning erivajadusega laste tugisüsteemide reformi raames laiemalt.

TAT tegevuste väljumine on planeeritud riigieelarvesse, tuues uued TAT toel loodavad sekkumised olemasolevasse rehabilitatsiooniteenuse eelarvesse. Mitmed tegevused on ka ühekordsed ja ei eelda väljumist. Tegevus kirjutatakse täiendavalt ja detailsemalt lahti aastapõhises tegevuskavas.

TAT tegevused on käsitatavad strateegiliselt oluliste tegevustena Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 2 punkti 5 ja ühendmääruse § 41 lõike 1 punkti 8 tähenduses.

Punkti 2.2. „Riigiabi“

TAT eesmärk on toetada perede, kus kasvavad mitmekülgse abivajadusega lapsed, toimetulekut ning suurendada lapsevanemate võimalust osaleda tööturul. Eesmärgi saavutamiseks toetatakse lastele ja nende peredele vajaduspõhiste teenuste ja muude sekkumiste väljaarendamist. Elluviija on Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakond, kes on tegevuste elluviimisse kaasanud partnerina SKA.

Riigiabi reguleerivad ELi õigusaktid ning riigisisese tasandil konkurentsiseaduse riigiabi peatükk (6. ptk). Vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 107 lõikele 1 on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada

² [Keskkonnahoidlikud riigihanked | Kliimaministeerium](#)

konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust. Seega on esimeseks oluliseks komponendiks enne nelja riigiabi kriteeriumi hindamist teha selgeks, kas abi saaja on ettevõtja.

Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt tuleb riigiabi kontekstis lugeda ettevõtjaks kõiki üksusi, mis tegelevad järjekindlalt majandustegevusega; seda siiski vaid eeldusel, et isik pakub vastutatu eest mingit kaupa või teenust, mida vähemalt potentsiaalselt võiksid turumajanduse tingimustes pakkuda ka konkurendid. TAT raames ei pakuta teenuseid tasuta eest ega toetata äritegevust, seega ei saa TAT tegevust lugeda majandustegevuseks.

TAT raames toetatavad tegevused ei ole majandustegevused ega kujuta endast turul pakutavaid teenuseid ka seetõttu, et need kuuluvad elluviija ja partneri põhimääruses sätestatud avalik-õiguslike ülesannete hulka: tegevused on suunatud lastekaitseüsteemi arendamisele ning hõlmavad ulatuslikke muudatusi abivajavate laste ja perede tugisüsteemis. Tegevused seonduvad lastekaitseaduse §-dest 11, 14 (SOM) ja 15 (SKA) tulenevate ülesannetega: SOM ülesanne on lastekaitsepoliitika väljatöötamine ja rakendamise korraldamine, lastekaitse koordineerimine ning lastekaitsetöötajate täienduskoolituste korraldamine. Sotsiaalkindlustusameti ülesanded lastekaitse korraldamisel on riikliku lastekaitsepoliitika elluviimine, riiklike strateegiate rakendamine ning valdkondade ülese lastekaitsealase koostöö ja ennetuse koordineerimine.

Kui tegevuse elluviimiseks tuleb osta teenuseid või kaupu, viiakse läbi riigihankemenetlus. Riigihanke tulemusel sõlmitakse müügilepingud turuhinnaga. See välistab eelise andmise ja saamise ka pakujate tasandil.

Punkt 3. Näitajad

Punktis 3 on nimetatud TAT näitajad, mis aitavad mõõta eesmärkide saavutamist nii kvantitatiivselt, kvalitatiivselt kui ajaliselt. Punktis on esitatud meetmete nimekirja väljundnäitaja ja tulemusnäitajad, nende algtasemed ja sihttasemed aastateks 2024 ja 2027.

Samuti on TATi lisatud TAT spetsiifiline väljundnäitaja: „Mitmekülgse abivajadusega lastele sekkumiste väljatöötamine“ (mõõtühikuks on sekkumiste arv) ja TAT spetsiifiline tulemusnäitaja „Mitmekülgse abivajadusega lastele sekkumiste rakendamine (mõõtühikuks on number)“.

Meetmete nimekirja väljundnäitaja

Hoolekandeteenuse saajad võivad olla:

- erivajadusega lapsed, kes vajavad teenuseid iseseisva toimetuleku toetamiseks (näitajasse läheb kirja teenuse saaja);
- erivajadusega lapsed, kes vajavad teenuseid hooldusvajaduse tekke või selle süvenemise vältimiseks (sh vältides ööpäevaringsele teenusele suundumist) (näitajasse läheb kirja teenuse saaja);
- hoolduskoormusega lapsevanemad, kes vajavad teenuseid hooldusvajaduse süvenemise ennetamiseks, vähendamiseks ja tööturule liikumiseks (sh aktiivseid tööturuteenuseid saama) või töö säilitamiseks (näitajasse läheb kirja teenuse saaja);
- hooldusvajadusega lapsed, kelle lähedane on hoolduskoormusega (näitajasse läheb kirja hoolduskoormusega lähedane, mitte teenuse saaja).

Meetmete nimekirja tulemusnäitaja

Tulemusnäitaja „Osalejate osakaal, kelle hoolduskoormusega seotud olukord paranes“ on seotud väljundnäitajaga „Hoolekandeteenuste saajate arv“. Osalejad, kelle hoolduskoormusega seotud olukord paranes, võivad olla:

- erivajadusega lapsed, kes vajavad teenuseid iseseisva toimetuleku toetamiseks (näitajasse läheb kirja teenuse saaja);

- erivajadusega lapsed, kes vajavad teenuseid hooldusvajaduse tekke või selle süvenemise vältimiseks (sh vältides ööpäevaringsele teenusele suundumist) (näitajasse läheb kirja teenuse saaja);
- hoolduskoormusega lapsevanemad, kes vajavad teenuseid hooldusvajaduse süvenemise ennetamiseks, vähendamiseks ja tööturule liikumiseks (sh aktiivseid tööturuteenuseid saama) või töö säilitamiseks (näitajasse läheb kirja teenuse saaja);
- hooldusvajadusega lapsed, kelle lähedane on hoolduskoormusega (näitajasse läheb kirja hoolduskoormusega lähedane, mitte teenuse saaja).

Osalejatelt küsitakse tulemusnäitajate kohta küsimusi Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakonna poolt koostatud küsimustiku alusel. Meetmete nimekirja väljund- ja tulemusnäitajaid raporteeritakse.

TAT spetsiifiline väljundnäitaja

Väljundnäitaja „Mitmekülgse abivajadusega lastele sekkumiste väljatöötamine“ mõõtühikuks on sekkumiste arv.

Sekkumisteks võivad olla teenused, tugimeetmed või muu abi, millega vähendatakse mitmekülgse abivajadusega laste ja nende perede hoolduskoormust, parandatakse üldist toimetulekut.

TAT spetsiifiline tulemusnäitaja

Tulemusnäitaja „Mitmekülgse abivajadusega lastele sekkumiste rakendamine“ mõõtühikuks on sekkumiste arv. Sihttaseme aluseks on vajalik arv sekkumisi selliselt, et need sihitaksid erineva abivajadusega lapsi ja nende peresid. Eelkõige pööratakse sekkumiste arendamisel tähelepanu sihtgruppidele, kellel on olulised tegutsemis- ja/või osaluspiirangud, sh sihtgrupid, kelle tegutsemis- ja/või osaluspiirangud avaldavad mõju pikaajaliselt.

Sekkumisena peetakse silmas erinevate meetmete kogumit, mis toetavad sihtrühmi, kelle puhul praeguses süsteemis puuduvad vajalikud abimeetmed või pole need piisavalt kättesaadavad või tulemuslikud. Meetmed on tegevused, teenused või muu abi.

Punkt 4. Tegevuste eelarve

TAT eelarve on kokku 6 428 571 eurot, sh ESF+i toetus 4 500 000 eurot, millele lisandub riiklik kaasfinantseering 1 928 571 eurot.

Aastate ja tegevuste elluviijate kaupa on eelarve näidatud TAT lisas 2 ja selle kasutamist on selgitatud eelarve seletuskirjas.

Punkt 5. Kulude abikõlblikkus

Abikõlblike kulude, sh mitteabikõlblike kulude määratlemisel tuleb lähtuda Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määrusest nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused” (edaspidi *ühendmäärus*).

Abikõlblikud otsesed kulud on tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud, sh väliskoolituse ja -lähetuse kulud Euroopa Liidu liikmesriikides, Norras, Liechtensteinis, Šveitsis ja Islandil.

Tegevuste elluviimise toetamiseks korraldatavates n-ö toetavates tegevustes (nt meeskonnakoolitused, inspiratsioonipäevad, konverentsid, koostöökohtumised jne) osaletakse vastavalt vajadusele (sh välismaal). Lähtutakse ligipäasetavuse põhimõtetest.

Vastavalt ühendmääruse § 17 punktile 8 on kaudsed kulud abikõlblikud ainult lihtsustatud hüvitamisviisidest ühtse määra alusel. Ühtse määra rakendamisel ei tule tõendada ega esitada RÜ-le kaudsete kulude kuludokumente, kulude tasumist tõendavaid dokumente ega kulu aluseks

olevaid arvestusmetoodikaid. Seetõttu ei kontrollita ka kaudsete kulude aluseks olevaid kulusid paikvaatluse ega projektiauditi käigus. Samuti ei tule osalise tööajaga administreeriva personali üle pidada arvestust ega raamatupidamisarvestuses eristada ühtse määra alusel hüvitatud kaudseid kulusid.

Ühendmääruse § 21 lõikes 4 nimetatud kaudsed kulud moodustavad 15% TAT otsestest personalikuludest (ühendmääruse § 21 lg 3).

Punkt 6. Toetuse maksmise tingimused ja kord

Toetuse väljamaksmine toimub ühendmääruse § 27 lõike 1 punkti 1 alusel, v.a kaudsete kulude hüvitamine. Maksetaotlusi võib esitada vähemalt üks kord kvartalis, kuid kõige sagedamini üks kord kuus. Kuna riigiasutused saavad kulude tasumiseks enne toetuse saamist käibevahendeid riigieelarve seaduse alusel, on nende taastamiseks vaja võimalikult kiiresti esitada RÜ-le makseid, et abikõlblikud kulud saaks omakorda lisada Euroopa Komisjonile esitatavasse maksetaotlusesse. Kui kalendrikuus makseid ei tehta, siis null-reaga maksetaotlust esitada ei tule.

Punkt 7. Elluviija ja partneri kohustused

Lisaks TAT-s sätestatule kohalduvad elluviijale ühendmääruse §-d 10–11 sätestatud kohustused ja partnerile § 10 lg 2. Muu hulgas tuleb erilist tähelepanu pöörata riigihangete seaduse järgimisele.

RA-le (Sotsiaalministeeriumi nutika arengu toetamise osakond) esitatakse TAT järgmis(t)e eelarveaasta(te) eelarve kinnitamiseks jooksva aasta 1. novembriks. RA nõudmisel on TAT elluviija kohustatud esitama TAT eelarve jagunemise aastate ja eelarveartiklite kaupa. Vastav nõue on vajalik sisendina riigieelarve ja tööplaani planeerimise protsessis. TAT elluviija on kohustatud RA-le esitama iga kuu eelarve täitmise aruande. RA on aruandekohustuslik tema vastutusalas olevate meetmete elluviimises ning selleks eraldatud toetuse kasutamises, mistõttu on vajalik tihedamini kui kaks korda aastas (aruannete esitamise tähtajad) seirata vahendite kasutamist ning vajaduse korral sekkuda (ala- või ülekasutamine) TAT elluviimisse.

Peale TAT kinnitamist esitab elluviija RÜ-le väljamaksete prognoosi 15 tööpäeva jooksul. Igal aastal tuleb väljamaksete prognoos järgmise eelarveaasta kohta esitada 10. detsembriks või kümne tööpäeva jooksul peale eelarvemuudatuse kinnitamist. Kui väljamaksetaotlused erinevad esitatud prognoosist 25%, tuleb elluviijal esitada uus väljamaksete prognoos järelejäanud eelarveaasta kohta.

Punkt 8. Aruandlus

Punktis sätestatakse vahearuanne ja lõpparuande esitamise kohustus ja tähtajad ning aruannetes puuduste esinemise korral nende menetlemise kord. Korrapäraselt esitatud aruanded aitavad jälgida TAT tegevuste edenemist ja tulemuste täitmist ning võimaldavad vajaduse korral juhtida tähelepanu vajakajäämistele ja teha tegevuste elluviimises õigeaegseid muudatusi. Andmed esitatakse sündmuste infosüsteemi (SIS).

Andmed tuleb esitada teenuste sisu ja teenuse saajate kohta.

Punkt 9. TAT muutmine

Punktis sätestatakse TAT muutmise kord. Muudatusvajadused peavad olema motiveeritud ja aitama kaasa TAT edukale elluviimisele. Sagedamini kui üks kord kuue kuu jooksul ei ole TAT muutmine mõistlik, arvestades muutmisprotsessi ajamahukust ja sellega kaasnevat halduskoormust. TAT-d peavad põhinema põhjalikel analüüsidel ja planeerimisel, välistades sagedaste paranduste vajaduse. Samuti peavad vajalikud muudatused olema põhjendatud ja läbi kaalutud.

TAT elluviija esitab RA-le põhjendatud taotluse TAT muutmiseks, RA vaatab taotluse läbi ja esitab selle arvamuse avaldamiseks RÜ-le. Kui muudatus on vajalik, korraldab RA TAT muutmise.

RA-l on õigus TAT-d muuta, kui selgub, et see on vajalik TAT edukaks elluviimiseks või TAT partneril ja elluviijal ei ole toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel võimalik jätkata. RA võib muuta TAT finantsplaani, eelarvet või TAT abikõlblikkuse perioodi. Kui TAT rakendamisel tekib eelarveliste vahendite jääk, võib RA vähendada TAT eelarvet tingimusel, et see ei takista TAT eesmärkide täitmist. Vastav säte on vajalik olukorras, kui on näha, et TAT tegevuste elluviimiseks kulub oluliselt vähem vahendeid, kui oli esialgu planeeritud.

Punkt 10. Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord

Viidatakse finantskorrektsiooni otsuste ja tagasimaksete tegemise reeglistikule.

Punkt 11. Vaiete lahendamine

Nimetatakse RA ja RÜ otsuse või toimingu vaide menetleja. Kuna TAT osapooled on valitsusasutused, siis nende vahelised vaidlused toimuvad Vabariigi Valitsuse seaduse § 101 kohaselt ehk teisisõnu neile ei rakendu vaidemenetlus haldusmenetluse seaduse tähenduses.

III Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusaktidele

Eelnõu on vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid;

2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013.

IV TAT mõjud

Käskkirjaga reguleeritakse ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021–2027 meetmete nimekirja meetme 21.4.7.3 „Lastele ja peredele suunatud teenused on kvaliteetsed ja vastavad perede vajadustele“ toetuse andmise ja kasutamise tingimusi ja korda, mille kaudu kavandatakse tegevusi perioodiks 01.01.2024–31.12.2027. Meetmete nimekirja järgi panustavad need TAT sekkumised järgmistesse horisontaalsetesse teemadesse: vähemusrühmade võrdsed võimalused, sooline võrddõiguslikkus, ligipääsetavus ja regionaalareng ning tegevuste sihiks on hooliv ühiskond. Alljärgnevalt on TAT tegevuste mõjudes välja toodud nimetatud horisontaalsed teemad ja panus sihti „hooliv ühiskond“, lähtudes hea õigusloome ja normitehnika eeskirjas sätestatud mõjuvaldkondadest ning toetudes mõjude määratlemise kontrollküsimustikule (<https://www.just.ee/oigusloome-arendamine/hea-oigusloome-ja-normitehnika/oigustloovate-aktide-mojude-hindamine>). Elluviidavate tegevustega panustatakse hea õigusloome ja normitehnika eeskirjas nimetatud järgmistesse mõjuvaldkondadesse: sooline võrddõiguslikkus, majanduslik mõju.

Sotsiaalne mõju

Kõik TAT tegevused on suunatud abi ja tuge vajavatele lastele ja nende peredele nii otseste sihtrühma puudutavate tegevuste kaudu kui ka seeläbi, et toetatakse sihtrühmaga tegelevaid spetsialiste, kes TAT tegevuste raames saavad võimaluse tõenduspõhisemalt ja tõhusamalt abi vajavaid lapsi ja peresid toetada. Läbi mitmekesise ja vajaduspõhise tugisüsteemi arendamise mitmekülgse abivajadusega lastele, kes traumeerivate lapsepõlvkogemuste ja/või erivajaduse

tõttu vajavad pikaajalist ja lõimitud abi mitmes valdkonnas, sh füüsilise või tervisliku, psühholoogilise või emotsionaalse, sotsiaalse, kognitiivse või haridusliku heaolu toetamist, toetatakse laste tõsise ja kompleksse abivajaduse tekkimise või süvenemise ennetamisele ja seeläbi laste arengu ning hilisema iseseisva toimetuleku toetamisele. Tegevuse tulemusel on loodud vajalikud sekkumised ja teenused mitmekülgse abivajadusega lastele. Lisaks töötatud välja vajalikud tööriistad ja meetodikad lastega töötavatele spetsialistidele ning tagatud spetsialistide piisav pädevus lastega töötamisel.

Mitmekülgse abivajadusega lastele teenuse arendamine mõjutab lapsevanemate tööturule naasmist läbi tugisüsteemide (haridus-, tervise- ja sotsiaalvaldkonna) kaudu pakutavate teenuste omavahelise sidustamise.

Andmekaitsealane mõjuhinnang

SKA ülesandeid on täpsustatud SKA põhimääruses, mille § 6 punktide 5, 12 ja 14 kohaselt kuulub riiklike sotsiaalteenuste korraldamine, riikliku järelevalve ja haldusjärelevalve tegemine ning osalemine tegevusvaldkonnaga seotud poliitika ning strateegiate, arengukavade ja õigusaktide väljatöötamisel ja rahvusvahelistes projektides SKA ülesannete hulka.

Sotsiaalministeeriumi vastutusalas on Vabariigi Valitsuse seaduse § 67 kohaselt riigi sotsiaalprobleemide lahendamiskavade koostamine ja elluviimine, sotsiaalse turvalisuse, sotsiaalkindlustuse ja -hoolekande korraldamine, võrdse kohtlemise ning naiste ja meeste võrdõiguslikkuse edendamine ja sellealase tegevuse koordineerimine, samuti vastavate õigusaktide eelnõude koostamine.

Iga protsessis osaleja vastutab andmetöötlemise nõuete eest vastavalt isikuandmete kaitset reguleerivatele õigusaktidele (isikuandmete kaitse üldmäärus, isikuandmete kaitse seadus ja valdkondlikud eriseadused), tagades ka andmete kaitse ja turvalisuse.

TAT tegevusi täpsustatakse aastapõhises tegevuskavas ning käesolev TAT annab tegevustele vaid üldraami. Vastavas menetluses tegevuste täpsustumisel kontrollitakse üle ka isikuandmete töötlemise õiguslik alus ja andmekoosseisu vastavus alusele ning vajaduse korral muudetakse või täiendatakse ette nähtud õigusloomelises korras õiguslikku alust enne andmetöötlemise algust.

2024. aasta tegevuste raames töötatakse välja uus teenusemudel, kontseptsioon ja sekkumised ning seejärel alustatakse teenuste osutamisega. Perioodil 2024–2025 teenust veel ei osutata. Teenusemudeli väljatöötamise ja kontseptsiooni koostamise etapis isikuandmeid ei töödelda. Kui mudeli raames hakatakse teenust osutama, siis täpsustatakse andmetöötlust puudutatavad teemad riigihanke alusdokumentides. Riigihanke võitja on kohustatud koguma teatud andmeid osalejate kohta ja kandma need ise ka Sündmuste Infosüsteemi (SIS). Kui hankija korraldab riigihanke, tuleb tal teenuseosutaja kohustused sätestada riigihanke alusdokumentides. Peale pakumuste esitamise tähtpäeva riigihanke alusdokumente enam muuta ei saa. Samuti pole võimalik teha ulatuslikke muudatusi peale hankelepingu sõlmimist.

TAT tegevuste kontrollimiseks peavad elluviija ja partner koguma igal juhul ÜSS2021_2027 § 19 lõikes 3 (viidatakse ELi määruste vastavatele sätetele) nimetatud andmeid. Ühendmääruse § 10 lõike 1 punkti 5 kohaselt peab toetuse saaja koguma ja töötleva TAT tegevustes osalenud või teenust saanud isiku kohta järgmisi andmeid: eesnimi, perekonnanimi, isikukood, elukoha omavalitsusüksus, e-posti aadress, telefoninumber, õppimine ja osalemine kursustel tegevuse alustamisel, tööhõive staatus.

Tegevuse lõpetamisel või nelja nädala jooksul peale tegevuse lõppu küsitakse osalejalt, kas ta otsib tööd, kas ta õpib või osaleb kursustel.

Osalejad, kes said teenuseid, küsitakse kuus kuud peale teenuse saamise algust infot selle kohta, kas osaleja toimetulek paranes või säilis või kas osaleja hoolduskoormusega seotud olukord paranes.

Eeltoodud andmeid kogub isik, kes konkreetset koolitust või teenust osutab. Inimene annab tegevuse alustamiseks nõusoleku, kus inimest informeeritakse ka tegevuste elluviimiseks vajalikest andmetest. Andmekoosseisudes järgitakse minimaalsuse nõuet, kogudes vaid andmeid, mis on vajalikud tegevuste eesmärgi täitmiseks, sh tegevuste edasiarendamiseks või statistilistel eesmärkidel. Andmed antakse üle partnerile või elluvijale, kes kasutavad neid aruandluseks ja selleks, et saata osalejatele infot ürituse toimumise kohta ning peale üritust materjalide saatmiseks ja tagasiside saamiseks. Elluvijja infosüsteemis säilitatakse andmeid tegevuses osalemise tõestamiseks, kuna TAT abikõlblikkuse periood kestab 2027. a lõpuni. Ühendmääruse § 26 lõike 1 kohaselt teeb rakendusüksus viimase makse 30. märtsil 2028 ja ÜSS2021_2027 § 18 kohaselt säilitatakse toetuse andmise ja kasutamisega seotud dokumente viis aastat toetuse saajale tehtud lõppmakse tegemise aasta 31. detsembrist arvates. 2033. aasta lõpuni (abikõlblikkuse kulude kontrollimise aeg) säilitatakse vaid allkirjalehte, kus on eesnimi, perekonnanimi, asutuse nimi ja inimese allkiri.

Andmekoosseisu täpsustatakse vajadusel tegevuste täpsustumisel.

V TAT kooskõla valikukriteeriumitega

Tegevuste (TAT käskkiri tervikuna on üks projekt) valikul lähtuti ühendmääruse § 7 kohaselt rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud tegevuste üldistest valikukriteeriumidest ja -metoodikast:

1. TAT kooskõla valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele

TAT kooskõla valdkondlike arengukavadega ja panust rakenduskava erieesmärki ning meetme eesmärkidesse, sh projekti tulemuste ja mõju eeldatavat ulatust ning vajadusel väljundite ja tulemuste kestlikkust pärast projekti lõppu on kirjeldatud TAT punktis 1 ja seletuskirja osas IV. TAT panust meetme väljundinäitaja saavutamisse on kirjeldatud TAT ja seletuskirja punktis 3.

2. TAT põhjendatus

TAT tegevused aitavad kaasa meetme 21.4.9.3 „Lastele ja peredele suunatud teenused on kvaliteetsed ja vastavad perede vajadustele“ eesmärgi saavutamisele. TAT eesmärgi, vajalikkuse ja eesmärgi saavutamiseks tehtavate tegevuste kirjeldus on esitatud seletuskirja I ja II peatükis. TAT kohaselt on enamiku tegevuste elluvijja Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakond, kuna ta omab eelnevat kogemust TAT tegevuste elluvijjana. SKA on TAT raames partner, et planeeritud tegevusi kõige efektiivsemalt elu viia.

TAT eesmärk ja sekkumiste tulemused on esitatud TAT punktis 2 ning sekkumiste põhjendatust ja eesmäärke on käsitletud seletuskirja osas „TAT vajalikkuse põhjendatus“.

3. Kuluefektiivsus

Eelarve planeerimisel lähtutakse varasematest kogemustest sama tüüpi kulude tegemisel ja seda korrigeeritakse vajaduse korral tarbijahinnaindeksi prognoositava muutusega. Uut tüüpi kulude planeerimisel uuritakse hindasid turult või töötatakse need ise välja.

Planeeritud eelarve kujunemist on kirjeldatud eelarve seletuskirjas, kus on näidatud, et kulud on vajalikud ja mõistlikud.

4. Elluvijja ja partneri suutlikkus projekti ellu viia

TAT tegevuste elluvijja on Sotsiaalministeerium. Ministeeriumi valitsemisalas on muu hulgas riigi sotsiaalprobleemide lahendamiskavade koostamine ja elluviimine, sotsiaalse turvalisuse ja

sotsiaalhoolekande korraldamine, võrdse kohtlemise ning naiste ja meeste võrdõiguslikkuse edendamise ja sellealase tegevuse koordineerimine, laste ja perede heaolu edendamine ja rahvastikupoliitika koordineerimine ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine. Sotsiaalministeeriumi ülesanded lastekaitsevaldkonnas hõlmavad lastekaitsepoliitika väljatöötamist ja selle rakendamise koordineerimist, lastekaitse ja selle järelevalve riiklikku koordineerimist, lastekaitsealaste uuringute ja analüüside tegemise korraldamist ning lastekaitsemeetmete planeerimist ja arendamist, lapse õiguste kaitseks ja heaolu tagamiseks juhiste, rakendussuuniste ja muude teabematerjalide väljatöötamist ning nendest avalikkuse teavitamist, samuti lastekaitsetöötajate täienduskoolituse korraldamist. Sellest tulenevalt on Sotsiaalministeeriumil vajalik haldussuutlikkus ja kompetentsus käesoleva TAT eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks eespool loetletud tegevuste kaudu. Tegevusi viiakse ellu koos Sotsiaalkindlustusametiga.

Sotsiaalkindlustusamet (SKA) on Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, kes viib ellu riiklikku lastekaitsepoliitikat ja korraldab lastele ja peredele riiklike teenuste osutamist. Välisvahendite toel on aastatel 2015–2022 loodud igas maakonnas raske ja sügava puudega lastele osutatavate tugiteenuste (tugiisikuteenus, lapsehoiuteenus ning toetava teenustena transporditeenus) võrgustik, tagades kompetentsed teenuseosutajad ja kvaliteetse teenuse kättesaadavuse üle Eesti. Paralleelselt on SKA-sse loodud KOV-ide nõustamisega tegelev meeskond, et toetada KOV-ide endi võimekust puudega lastele teenuste osutamisel ja nende arendamisel. Asendushoolduse valdkonnas on perioodil 2014–2022 välisvahendite toel ellu viidud tegevusi, mis lähtusid asendushoolduse rohelises raamatus välja toodud eesmärkidest ja ettepanekutest asendushoolduse valdkonna süsteemseks korrastamiseks.

5. Kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega

Antud kriteeriumiga hinnatakse, kuidas lisaks projekti vahetutele eesmärkidele võetakse arvesse ja aidatakse kaasa Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega seotud horisontaalsete põhimõtete (sooline võrdõiguslikkus, võrdsed võimalused, ligipääsetavus ning täiendavalt regionaalareng) eesmärkide saavutamisele ja panustatakse seeläbi vastavasse strateegia riigi pikaajalise arengustrateegia näitajasse.

TAT punktis 1. on toodud välja horisontaalsed põhimõtted, millesse panustatakse ja nendega seotud näitajad. Lisaks tuleks kas käesoleva kriteeriumi all või punktis 1. selgitada, kuidas nendesse näitajatesse panustatakse. Näiteks, soolise võrdõiguslikkuse indeksisse panustatakse mitmekülgse abivajadusega lastele kompleksteenuste arendamise ja pakkumisega, mis aitab vähendada lapsevanemate hoolduskoormust ja võimaldab neil naasta tööturule. Statistika kohaselt on enamasti naised need, kes on hoolduskohustuse tõttu jäänud tööturult eemale. Erivajadusega lastele võrdsed võimalused loomisesse panustatakse kvaliteetsema toe pakkumise kaudu, mis tagab neile parema toimetuleku. Ligipääsetavuse näitajasse panustatakse erivajadusega inimestele ligipääsetavuse tagamisega tegevuse toimumise kohale ja edastatavale informatsioonile füüsiliselt ja digitaalselt nii enne tegevust, tegevuse ajal kui ka peale tegevuse toimumist.

VI TAT jõustumine

TAT jõustub alates 01.01.2024.

VII TAT kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, e-posti teel Riigi Tugiteenuste Keskusele, Euroopa Komisjonile ja ühtekuuluvuspoliitika 2021–2027 rakenduskava seirekomisjonile ning arvamuse avaldamiseks Kliimaministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Eesti Õdede Liidule ja EPIKojale ning Sotsiaalkindlustusametile.

Seletuskirja lisad

Põhiõiguste hartaga ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontroll-leht – lisa 1
Riskide hindamise tabel – lisa 2.